

Egy troglodita halálára

Ott álltak sorban a gyaloghíd korlátjának dőlve, folyásirányban, ötvenvalahány ember, gyászfeketében, kezükben virág, néhányéban koszorú, mélyen előrehajolva, mint akik azt lesik, mi bukkan elő a híd alól, de inkább azt, tiszta-e a víz, nem engedett-e bele a feljebb fekvő festékgyár újabb színező anyagot, ahogy évente két-három alkalommal mindig, nehogy Zsóka asszony a kezében tartott, fekete szalaggal átkötött urna tartalmát néhány perc múlva valami fertőzött, mocsadék vízbe zúdítsa. De a víz tiszta volt, le lehetett látni egészen az aljáig, igaz, jó, ha az ötven centiméter mélységet elérte, nyár volt, és régóta nem esett, nem volt mi táplálja, így egyesek szerint nem volt igazán jó ötlet ez a temetkezési forma, de ha az elhunyt ezt kérte, nem lehetett vitatkozni vele. Hogy miért nem sírhelyet vett magának a temető központi részén, ahol épp nemrégiben szabadult fel pár meg nem váltott nyughely, s amelynek közelében a szülei is feküdtek, rejtély volt, melyre maga Zsóka asszony sem tudta a választ. Talán arra gondolt, az örökkévalóság sem statikus állapot, az örökkévalóság is mozog, mint a folyó, melyet amúgy is – s ezt nem vitathatta senki – egész életében a magáénak érzett, gyerekként, felnőttként egyaránt, hiszen ott nőtt fel mellette, az apja gátőr volt, az anyja folyami ellenőr, jelentsen ez bármit is, mert anyját a folyó közelében sohasem látta, a gáton túlra soha nem ment, utálta a vizet, és úszni sem tanult meg soha. Ő azonban egészen korán a folyó szerelmese lett, ellenállhatatlanul vonzotta a folyam, a víz érintése, ahogy először csak bokáig, aztán térdig, majd derékig állt bele a sodrásába, s próbálta tartani magát, amíg az áramlat le nem döntötte a lábáról s vitte, cipelte, sodorta magával abba az önfeledt kapálózásba, amit kifejtett, hogy le ne szippantsa a mederfenékre, ahonnan nem mindenkinek volt visszatérés. De ő mindig visszatért, mert ismerte a folyót, ismerte gödreit és örvényeit, ezeket a helyeket bölcsen elkerülte, mert már akkor tudta, nem érdemes hepciáskodni azzal, aki erősebb nálunk.

Apró szellő támadt a híd felett, lágy zümmögés, normális esetben fel sem figyel rá az ember, de most mindenki felkapta a fejét, mert szélcsendben reménykedtek, szélcsend is volt meghirdetve erre a napsütéses, késő nyári délutánra, hiszen a legutolsó szem hamunak is a folyóban kell landolnia, nem landolhat a partmeredélyen, a kaszálatlan sás és harmatkása, valamint a közönséges perje egyvelegében, pláne nem az arrébb növvő lóherében, a földes-köves országútról nem is beszélve. Zsóka asszony is olyan méltatlankodva forgatta a fejét, mint akit muslicaraj támadott meg, el is kezdett hessegetni a jobb kezével, de ekkor majdnem kibillent bal kezéből az urna, ez a furcsa, ókori edénykékre hajazó készség, így sietve két kezébe szorította ismét, nehogy az a csúfság érje, hogy szeretett férje hamvai tartójukkal együtt szálljanak alá.

Hogy miben hal meg egy jólétben élő, hatalommal felruházott hatvannyolc éves férfi, aki semmiféle káros szenvedélynek nem hódol, fizikuma megfelel az ötvenesek fizikumának, élni akarása a harmincasokénak, kockázatvállalása a tizenévesekének, első hallásra el sem hinnénk: depresszióban. Közönséges nevén kedélybetegségben, kissé tudományosabb megfogalmazásban bipoláris zavarban, annak is a felhangolt (hipomániás) állapotában. A hipomániás állapot a depressziónak azt a szakaszát jelenti, amelyben a beteg az addigi lehangolt állapotából egyszer csak túlzott aktivitásba vált át, aminek intenzitását képtelen kontrollálni, de még észlelni is. Az elhunyt esetében gyakran figyeltek meg ilyesféle tüneteket, de karakterjegyeknek fogadták el őket, és nem gyanakodtak semmiféle betegségre. A családjukban van, mondták, már az apja is ilyen volt. Amúgy meg milyen legyen egy faluvezető, ha nem karizmatikus, energiától duzzadó, önbizalommal teli?

A papa vártak. Késett. Mindig késett, miséről, esküvőről, temetésről, mert a harmadik faluból járt át, s valami mindig közbejött. Pedig még csak a második évét szolgálta az egyházkerületben, fiatalember volt, és Toyota terepjáróval közlekedett, ennek ellenére sehova sem ért oda időben. De az emberek nem zúgolódtak, pap és időjárás miatt sosem, megtanultak várni, az együtt várakozást szinte áhítatnak tekintették, elgondolkodtak közben sok mindenen, például az aktuálisan elhunyt viselt dolgain.

Annak a valakinek pedig, akinek már csak egy maréknyi hamu jelezte földi jelenlétét a Zsóka asszony karjaiban tartott urnában, voltak viselt dolgai. Először is, hogy becsületes volt. Eme szokatlan vonás már egészen kicsi korában kialakult benne, amikor is a bolti visszajáróból az utolsó fillérig elszámolt az anyjának, nem költött belőle cukorkára, nápolyira, sőt, néha a nagyszülőktől kapott forintjait is hozzátette, mert örömet akart szerezni a szüleinek. Az iskolában, ahol végig jó tanuló volt, csak azután engedte lemásolni a házi feladatát, ha előtte elmagyarázhatta, mit hogyan kellett volna csinálni, és ha az illető megígérte, hogy legközelebb megpróbálja. Az őrsi foglalkozásokon mint őrsvezető csak annak a kertjében engedte a cseresznyelopást, akinek semmiféle kárt nem okoztak vele, mert idős lévén úgysem tudta volna leszedni vagy mert olyan tehetős volt, hogy nem hiányzott neki az a pár kiló gyümölcs. Ha tartani kellett valaki helyett a hátát, tartotta. Ha verset kellett mondani április negyedikén valakinek az osztályból, elvállalta. Ha hazugságra akarták kényszeríteni, nemet mondott. Egyszerűen elég furcsán viselkedett, s hiába várták, hogy majd kinövi, megváltozik, nem változott meg, továbbra is megátalkodottan becsületes maradt.

Furcsa szokásai közé tartozott az őszinteség is. Tizennyolc éves koráig, amíg falkában él az ember, ebből sok baja származott. Mert amíg csak a saját stiklijeit vallotta be – amikből alig akadt néhány a hosszú évek során –, addig rendben volt minden, de amikor a barátai csínytevéseit leplezte le, ne adj' isten egy egész osztályét, az már felért egy árulkodással. De amit mások árulkodásnak, spiclikedésnek gondoltak, azt ő a rend visszaállítására tett kísérletnek, a szokás fenntartására tett igyekezetnek, amiben az ember évezredek óta él. Egyszer, hetedikben történt, beszólt valaki a biológia-tanárnőnek, amire az azonnal felállította az utolsó padban ülő Kutit, mert meg

volt győződve róla, hogy a beszólás csakis tőle származhatott. Kuti, akiben amúgy a tanárnő joggal feltételezhette az elkövetőt, hiszen nem egyszer, nem kétszer járt el hasonló módon a szája, kézzel-lábbal tiltakozott a gyanúsítás ellen, de a tanárnő nem hitt neki. Hősünk erre felállt, és megnevezte az elkövetőt, egy igazi osztálykedvencet, mellesleg a körzeti orvos fiát. Nagy csend lett, mert a körzeti orvos nagyhatalom volt a faluban, rangban mindjárt a párttitkár után következett, ha nem vele egy sorban volt, és a fiával soha senki, beleértve a tanárokat is, nem mert kikezdeni. Viszont azzal is tisztában volt mindenki, beleértve a tanárokat is, hogy hősünk soha nem állt a hazugság oldalára, amit ő mondott, az úgy is volt – és hát rajta kívül még a fél osztály is hallotta, ki szólt be a tanárnőnek, talán a tanárnő maga is, csak ijedtében megpróbálta a priuszokkal rendelkező Kutira kenni. Amúgy az orvosgyerek becsületére legyen mondva, bevallotta, hogy tőle származott a beszólás, de hogy mi lett az egésznek a végkimenetele, azt már senki sem tartotta fontosnak megjegyezni.

Azt is többen a szemére vetették, hogy meg sem próbál különbséget tenni ember és ember között. Ő a dologtalan, állandóan a kocsma környékén ügyelgő Olaj Miskát ugyanúgy a falu megbecsült polgárának tartotta, mint a súlyos adókat fizető nagygazdákat vagy a doktor urat meg az iskolaigazgató urat. Nem a teljesítményük alapján értékelte az embereket, nem is a származásuk után, pedig a falusi hierarchia ezt megkövetelte volna. Nem vette észre a betagozódást, nem figyelt fel arra, hogy a homogén közösség elemeire bomlott, nem biztos, hogy mindenki egyenlő mindenkivel. Ebből aztán származtak furcsa esetek. Egyszer, például, Rédey nagygazda bepanaszolta a birtokától nem messze lakó Sárközi családot, hogy zsákszám lopják a kukoricáját, de nem tudja rajtakapni őket, mert hajnalban járnak ki a földjeire. Akkor honnan tudja, hogy ők voltak, kérdezte Ábrahám János. Ki lehetne más?, kérdezett vissza Rédey. Cigányok, ott laknak a kertek alatt, a munkát hírből sem ismerik. Attól még nem biztos, hogy ők a tolvajok. Aztán persze kiderült, hogy ők a tolvajok, el is kapták őket. Ábrahám János még ekkor is próbálta menteni a menthetőt, cigányok mondta, szerencsétlen szegények, csak nem sajnálja azt a pár zsák kukoricát tőlük? Végül rendőrségi ügy nem lett belőle, de Rédey emberei lerendezték a dolgot: felgyújtották a Sárközi ház köré épített fatákolmányokat, amelyekben a lopott terményt tárolták.

Megérkezett a pap. A nyárfák tövében leparkolt Toyotából először a templomszolga szállt ki, utána a két ministránsgyerek, majd maga a pap is. Alakzatba rendeződve megindultak a híd közepe felé, a templomszolga sietős léptekkel, a pap komótosan, pár másodperperc múlva le is maradt, a ministránsokkal együtt. Mikor végre odaértek Zsóka asszonyhoz, aki úgy szorította melléhez az urnát, mint akitől el akarják venni, a pap – fölnyírt hajú, borostás arcú, pufók harmincas – máris a misekönyvébe mélyedt, és rázendített egy imára. A papon és a templomszolgán kívül senki másnak a hangját nem lehetett hallani, és Zsóka asszonynak most esett le szörnyű mulasztása, hogy siratóasszonyokat elfelejtett meghívni. És így zajlott tovább a ceremónia, mint egy kétszereplős darab, egy dialógus, melynek mindkét fele ugyanazt mondja, a közönség pedig mélyen hallgat.

Aztán következett az elhunyt méltatása.

– Megboldogult Ábrahám János testvérünk, aki huszonhárom éven át telgette falujának nyáját, példás családapaként, férjként és nagyapaként törődött szeretettel, életének hatvannyolcadik évében eltávozott közülünk. Életét az elveihez való hűség, következetesség, kitartás jellemezte. Ennek ellenére sajnos nem állítható, hogy nem voltak gyarló tulajdonságai. Voltak. Túlzott becsületessége például nemegyszer okozott károkat a közösségnek, de saját családjának is. Ragaszkodott a régi dogmákhoz, nem figyelt a világban zajló változásokra. Sok mindentől elesett így a nyája, sok mindent nem kapott meg, ami járt volna neki. A másik nagy hibája az őszinteségre való törekvése volt. Az igazságosságra. Szembement a közéletben elterjedt fősodorral. Nem érezte meg az idők szelét. Hogy váltani kellene, megújulni. Levetkőzni a megcsontosodott tanokat, igazodni. Azt vallotta, hogy egyik ember olyan, mint a másik, nem volt képes különbséget tenni közöttük. A széles elfogadás elvét hirdette, amelybe mindenki belefér válogatás nélkül, amelyben mindenki egyenlő, senki sem különb a másiknál. Hívó és hitetlen, jó és rossz, szegény és gazdag – nála mind ugyanarra a platformra került. A cizellált gondolkodás, sajnos, távol állt tőle. Mentségére legyen mondva, hogy nem volt tanult ember, egyszerű gazdálkodó volt, akit képzettsége, iskolázottsága nem tett alkalmassá arra, hogy minden esetben megfelelő ítéletet hozzon.

Ismét enyhe szellő kerekedett, felfújta a pap stóláját, kezében meglebentette a lapot, amiből olvasott – a jelenet felfedte a jelenlévők előtt, hogy még legalább négy-öt oldal hátravan. A templomszolga jelt adott neki, de a pap nem értette, csak idegesen megrántotta a vállát és olvasott tovább.

– Igen, testvéreim, segítőkészeket nyújtott minden rászorulóknak, talán csak a rugalmasság hiányzott belőle. Az a fajta rámenősség, amire ma oly nagy szüksége van egy faluvezetőnek. Nem kereste felsőbb hatalmak jóindulatát, nem folyamodott a megvesztegetés oly jól és jövedelmezően bevált módszereihez, nem környékezett meg pályázatok elbírálóit, segélyek kifizetésében döntő szóval bíró hatalmasokat. Tudom, nem szép dolog most mindezt felróni neki, de az erkölcsi megtisztulás érdekében mégsem hallgathatom el. A tisztítótűzben, ahova minden biztonnyal kerül, tudom, mindez megvilágosodik előtte, és más emberként születik majd újjá. Mert az egyén még a maga kárára sem válhat deviánssá, nemhogy a közösségére, amelyet vezet. Sajnos, János testvérünk nem tudott kigyógyulni betegségéből, legyűrték őt a gonosz tanok, melyek a becsületesség, igazságosság, elfogadás elvét hirdetik, s azt csepegtetik az ember lelkébe, hogy csakis ezeknek megfelelően lehet élni. Pedig mindannyian tudjuk, hogy hova vezetnek az ilyen téves eszmék. Kedélybetegséghez, például, depresszióhoz, amiben a megboldogult is szenvedett. Jobb pillanataiban belátta tévedéseit, és a többség által elfogadott és gyakorolt elvek szerint élt és munkálkodott, de amikor a gonosz megkísértette, nem tudott ellenállni neki. Nem is lehetett, hiszen a fentebb felsorolt tulajdonságokat vallotta magáénak.

A templomszolga közelebb lépett, megrántotta a pap stóláját és fölfelé mutatott. Idáig hallatszott, ahogy a parton álló nyárfák levelei hangosan megzörrennek a szélben. A pap nem értette. A szolga ekkor az urnára bökött.

– Erősödik a szél, tisztelendő úr.

– Ja, hogy úgy. Akkor énekeljük el a...

„Látjátok, testvérek, ennyi az élet, zárul földi pályám, immár sírba térek.”

A szolga az ének közben kézmozdulattal jelezte Zsóka asszonynak, hogy nyissa fel az urnát, és kezdje el szétszórni a hamvakat. Zsóka asszony átadta a mellé álló fiatal nőnek az urnát, retiküljéből fehér kesztyűt vett elő, felhúzta jobb kezére, igazított rajta kicsit, majd a papra nézett. A pap biccentett.

A szél mindenfelé vitte a hamvakat, nemcsak a vízbe, de nem bánta senki, mert érezték, hogy szinte teljesen mindegy. Az egész ünnepélyes szertartásosságnak olyan hirtelen és profán módon lett vége, hogy volt, aki elfelejtette a virágcsokrát a hamvak után hajítani, szólni kellett neki. Mások nevetgélni kezdtek, a férfiak levették zakójukat, megoldották nyakkendőjüket. Kisebb csoportokba verődtek, elfoglalták az egész gyaloghídat, elnéztek a folyón felfelé, majd lefelé, hunyorogtak, törölték izzadt homlokukat. Két csoportosulásból is szinte egyszerre lehetett kihallani a Rédey nevet, meg a „belevaló fickó” kiszólást, valamint azt, hogy „biztosan vállalja”.

A pap kezét rázott Zsóka asszonnyal, a templomszolga is, majd maguk előtt terelve a ministránsgyerekeket, visszaballagtak a hídon. Felhők jelentek meg a túlparti magas löszfal fölött, félő volt, hogy kitör a vihar. A kocsik lassan kigördültek az ártéri parkolóból, és elindultak a falu felé. Zsóka asszony felhívta a vendéglóstit, hogy tíz perc múlva tálalhat.

Szerzőink könyvei

